

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN ÖĞRETİM ELEMANININ TEORİK VE UYGULAMALI DERSLERDEKİ ÖĞRETİMİNİ DEĞERLENDİRMELERİ

Feray GÖKDOĞAN, Nevin ÇITAK, Azize KARAHAN
AİBÜ Bolu Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü

I. Uluslararası & V. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Kongresi'nde
(19-22 Eylül 2001 Kapadokya/Nevşehir) Sunulmuştur

ÖZET

Eğitimin etkinliğinin değerlendirilmesinde, öğrencinin geribildirimleri önem taşır. Betimleyici tipte olan bu çalışmanın amacı, hemşirelik öğrencilerinin öğretim elemanının teorik ve uygulamalı derslerdeki öğretim etkinliğine ilişkin geribildirimlerini belirlemektir.

Araştırmanın evrenini AİBÜ Bolu Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü 1998-1999 eğitim- öğretim yılındaki birinci ve ikinci sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Örnekleme ise, hemşirelik öğretim elemanları tarafından verilen dersleri alan öğrencilerin teorik ve uygulamalı derse ilişkin değerlendirmeleri yer almıştır. Her bir ders için "*hemşirelik öğrencilerinin öğretim elemanının teorik ve uygulamalı derslerdeki öğretimini değerlendirme ölçeği*"ni yanıtlamışlardır. Ölçek, hemşirelik öğrencilerinin öğretim elemanının derse hazırlığını, işleyişini ve değerlendirmesini içeren üç alt bölümden oluşmaktadır.

Öğrencilerin öğretim elemanını teorik derse hazırlığı, dersi işleyişi ve değerlendirmesinde olumlu bulduğu; birinci sınıfların uygulamalı derslere göre teorik derslerde öğretim elemanına daha yüksek puanlar verdiği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hemşirelik eğitimi, öğretim elemanı, değerlendirme, hemşire öğrencinin görüşü

EVALUATIONS OF NURSING STUDENTS REGARDING TO INSTRUCTORS' LECTURES AND CLINICAL PRACTICES

SUMMARY

Students' feedbacks are very significant in the evaluation of the effectiveness of

education. The aim of this descriptive study is to determine the views of students regarding to instructors' lectures, clinical practice and instruction so that to find solutions to increase instruction and learning activities.

This research has consisted of first and second year of Abant İzzet Baysal University Vocational Higher School, Nursing Department in 1998-1999 educational year. Students who joined to the courses given by nursing instructors consisted the sample. "Scale of evaluations of nursing students regarding to instructors' lectures and clinical practices" effectiveness have been filled by these students for according to each subject. The scale consisted three subscales such as instructors' effectiveness and attitudes related to lectures, clinical instructions.

It has been concluded that students found instructors positive in respect of instructor's preparedness of lesson, performing a lesson and student evaluation; first class students scores to lectures comparing to the activities of the instructors for clinical practice .

Key Words: Nursing education, instructor, evaluation, nursing students views.

1.GİRİŞ

Yükseköğretim Kurulu'na göre üniversitelerde yürütülen eğitim-öğretimin etkinliğini ve niteliğini belirleyen yöntemlerden biri, her dönem sonunda öğrencilere verilen anketlerle dersin ne kadar verimli işlendiğini saptamaktır (YOK, 2000). Eğitimci, öğrenciyi objektif ölçüm araçları kullanarak değerlendirirken, öğrencinin de eğitimciyi değerlendirmede benzer ölçüm araçları kullanabilmesi gerekir. Bu şekilde öğrencilerden alınacak geri bildirimler, öğretim etkinliklerinin öğrenci gereksinimlerini ne ölçüde karşıladığını ortaya koyabilir. Aynı zamanda öğretim elemanının kendisini değerlendirmesine, vermiş olduğu dersleri ve öğretim yöntemlerini geliştirmesine yardımcı olabilir (Makarem, 2001; Wills, 1997; YOK, 2000) .

Ülkemizde hemşirelik eğitimine ilişkin yapılan çalışmalarda genellikle; öğretim elemanı-öğrenci arasında yaşanan problemler ve karşılıklı beklentiler, öğretim elemanının eğitici özellikleri ve eğitim ortamına yönelik sorunların yer aldığı görülmektedir (Atabek ve Taşocak, 1996; Bayık, 1993; Erdil, 1993; Fadiloğlu ve ark. 1996; Oktay, 1989; Ulupınar, 1998; Velioğlu ve Pektekin, 1988). Buna karşın, öğretim elemanının teorik ders ve uygulamalı derse ilişkin hazırlığı, işleyişi ve öğrenciyi değerlendirmesinin birarada ele alınıp, öğrencinin bunlara yönelik geribildirimlerde bulunduğu herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

2. AMAÇ

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin öğretim elemanının teorik ders ve uygulamaya hazırlığı, işlenişi ve değerlendirilmesine yönelik geri bildirimlerini belirlemek amacıyla betimleyici olarak yapılmıştır. Bu çalışmanın sonucunda, öğrencinin öğretim elemanını teorik ders ve uygulamadaki öğretim etkinliklerine

ilişkin geribildirimleri ve gereksinimlerinin belirlenerek gerekli düzenlemelerin yapılması düşünülmektedir.

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, YÖK ile Sağlık Bakanlığı arasındaki imzalanan protokol gereği 1997-1998 eğitim-öğretim yılında lisans eğitimine başlamıştır. Araştırmanın yapıldığı 1998-1999 eğitim-öğretim yılında yüksekokulda yalnızca birinci ve ikinci sınıf öğrencileri bulunmaktadır. Birinci sınıfta (n:34) ve ikinci sınıfta (n:36) olmak üzere toplam öğrenci sayısı 70'tir. Bu dönemde birinci ve ikinci sınıfta hemşirelik öğretim elemanlarınca okutulan dersler ile bu dersleri alan öğrencilerin derse ve uygulamaya ilişkin geribildirimleri, araştırmanın evrenini ve aynı zamanda örneklemini de oluşturmuştur. Öğrencilerin kaldıkları dersleri tekrar etmeleri nedeniyle "n" sayısı belirtilenden fazladır (Tablo 1).

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Alınan Teorik Ders ve Uygulamaların Dağılımı (n:310)

Dersler	1.Yıl		2.Yıl		Toplam	
	Teorik Ders	Uygulamalı Ders	Teorik Ders	Uygulamalı Ders	Teorik Ders	Uygulamalı Ders
Hemşireliğe Giriş	30				30	
Fizyoloji	31				31	
Psikoloji	30				30	
Hemş.Esasları	47	51			47	51
Onkoloji			29		29	
Dahiliye Hemşireliği			44	48	44	48
Toplam	138	51	73	48	211	99
	189 (%60.9)		121 (%39.1)		310 (%100)	

Bu çalışmada yer alan öğrenciler, kimlik bildirmeden aldıkları altı teorik ders için 211 ve iki dersin uygulaması için 99 olmak üzere toplam 310 tane "hemşirelik öğrencilerinin öğretim elemanının teorik ve uygulamalı derslerdeki öğretimini değerlendirme ölçeği"ni doldurmuşlardır. Bu ölçeğin geçerlik-güvenirlik çalışmaları tamamlanmış olup, başka bir çalışmada sunulacaktır. Ölçeğin yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmalarında test-tekrar test korelasyonu toplam puanları arasında Cronbach alfa değeri 0.88; madde-toplam puan korelasyonu ise 0.89 bulunduğundan güvenilir kabul edilerek bu çalışmada kullanılmıştır. Adı geçen ölçek, teorik ders (20 madde) ve uygulamalı ders (22 madde) şeklinde iki ayrı sayfada, beşli Likert tipinde (1.hiçbir zaman, 2. ender, 3.bazen 4.çoğu zaman ve 5.daima) olup, tüm maddeleri olumludur. Teorik ders ve uygulamalı derse ilişkin bu ölçekler; hazırlık, işleniş ve değerlendirme gibi üç alt gruptan oluşmaktadır. Ölçekten alınan toplam puanların dağılımı ders için 20-100 puan ve uygulama için 22-110 puan arasındadır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Toplumların değişen gereksinimlerine göre, eğitim sistemlerinde gerekli düzenlemelerin yapılması bir zorunluluk olarak düşünülebilir (Erdil, 1993). Yapılan çalışmalarda hem öğretim elemanının öğrenciyi hem de öğrencinin öğretim elemanını değerlendirmesi ile eğitimin etkinliğinin artacağı belirtilmektedir (Oktay, 1989; Orchard, 1994; Makarem, 2001, YOK, 2000). Eğitimcilerin “öğrencilerin çok genç, deneyimsiz ve subjektif olduklarını” ileri sürerek, öğrenci tarafından değerlendirilmekten hoşnut olmadıkları anlaşılmaktadır (Oktay, 1989; Orchard, 1994). Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının aynı ölçüm aracını kullanarak yaptıkları değerlendirmelerde farklı sonuçlara ulaşılabilir. Makarem ve arkadaşları, klinikte öğretmen davranışlarının öğrenme üzerine etkililiğini belirlemek üzere aynı ölçüm aracını kullanarak yaptıkları çalışmada, hemşire öğrencilerin kendi klinik performanslarına öğretim elemanına göre daha yüksek puan verdiklerini saptamışlardır (Makarem, 2001). Öğretim elemanında bulunması gereken niteliklere yönelik yapılan çalışmalarda, öğrencilerin öğretim elemanları ile ortak özellikleri belirtmelerinin yanısıra bazı konuları eğitimcilerden daha fazla önemsedikleri ve daha farklı değerlendirdikleri görülmektedir (Ulupınar, 1998; Oktay, 1989). Eğitimde gerekli düzenlemelerin yapılabilmesi için, öğrencilerin öğretim ve öğretim elemanına yönelik geri bildirimleri bu nedenlerle önem taşımaktadır.

Öğretim elemanının öğrenciyi değerlendirmesine yönelik öğrenci beklentileri yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur. Öğrencilerin, hemşire eğitimciden eğitimin kaliteli olmasının yanı sıra, kendilerinin doğru ve tarafsız bir şekilde değerlendirilmelerini bekledikleri saptanmıştır (Gignac ve Oerman, 2001; Orchard, 1994). Diğer taraftan, hemşirelik eğitiminin kalitesinin iyileştirilmesinde, hem derslerin hem de uygulamanın öğrenciler tarafından değerlendirilmesi dikkate alınmalıdır. Öğrenciye değerlendirme için uygun koşullar ve araçlar sağlandığında, öğretimi etkili bir biçimde değerlendirebileceği belirtilmektedir (Makarem, 2001; Oktay, 1989). Klinik uygulamalar hemşireliğin temelidir ve öğrencileri profesyonel rollerine hazırlar. Klinik uygulamaların temeli sınıfta başlar ve bu nedenle sınıf içi öğretim etkinliğinin ve uygulamaların öğrenci tarafından değerlendirilmesi son derece önemlidir. (Makarem, 2001) Bu değerlendirmelerle öğrencileri etkileyen öğrenim yaşantıları daha netleşebilir ve öğrenci motivasyonunu artırılabilir (Makarem, 2001)

Bu görüşlerden yola çıkılarak, öğrencilerin öğretim elemanını teorik ve uygulamalı derse hazırlığı, işleyişi ve değerlendirmesine yönelik görüşlerinin incelenmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Öğretim elemanının teorik derse hazırlığı, dersi işleyişi ve değerlendirmesine ilişkin öğrencilerin verdikleri

puanların ortalamaları 4.3 ile 3.9 (ölçekte “bazen” ile “daima”ya denk düşmektedir) arasında değişmektedir (Grafik 1). Birinci sınıf öğrencilerinin, öğretim elemanlarını teorik derse hazırlığı, dersi işleyişi ve değerlendirmesini “daima” (X:4.22-4.30) yeterli bulurken, ikinci sınıflar teorik dersin işlenişini (X:3.91) ve dersin değerlendirmesini “bazen” (X:3.90) yeterli bulmuşlardır. Birinci sınıfların, öğretim elemanını teorik dersi işleyiş ve değerlendirme açısından ikinci sınıflara göre daha yeterli bulmaları istatistiksel anlamda fark oluşturmuştur (sırasıyla t:3.960 ve t:3.680; P:0.000).

Birinci sınıf öğrencileri öğretim elemanını teorik derse hazırlık, işleyiş ve değerlendirme açısından ikinci sınıf öğrencilerine göre daha yeterli olarak değerlendirmişlerdir (P:0.000) (**Grafik 1**). Benor ve Leviyof (1997), öğrencilerin üst sınıflara geçtikçe öğretim elemanının eğitimdeki yeterliliği ve uygulamadaki becerilerine daha fazla önem verdiklerini belirtmektedir. Bunun yanı sıra, Benor ve Leviyof (1997), ikinci sınıf öğrencilerinin öğretim elemanının öğretim becerilerini daha ayrıntılı değerlendirdiklerini, beklentilerinin arttığını ve memnuniyet düzeylerinin de bu nedenle daha düşük olabileceği yorumunu yapmışlardır. Bu görüş, tarafımızdan da benimsenmiştir. Birinci sınıf öğrencilerinin öğretim elemanlarını daha az tanımaları ve bölüme uyum sürecinde olmaları bu sonucun ortaya çıkmasına neden olmuş olabilir.

Öğrencilerin öğretim elemanının uygulamalı derse hazırlığı, uygulama ve değerlendirmesine yönelik görüşleri incelendiğinde (**Grafik 2**); birinci sınıf öğrencilerinin uygulamalı dersin değerlendirme alt bölümünde verdikleri puanlar ikinci sınıfa göre daha düşük, ancak bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (P>0.05). Hemşirelik Esasları dersinin, öğrencilerin uygulamalı ilk dersleri olması ve mesleğe adaptasyon sürecinin yoğun olarak yaşandığı bir yıl olması nedeniyle değerlendirmeye ilişkin beklentilerinin daha yüksek olduğu düşünülebilir. Yapılan bir çalışmada, ilk yıllarda öğrencilerin uyum sorunlarının olduğu, sınıf geçme endişesine bağlı olarak değerlendirmeye daha fazla önem verdikleri, ancak bunun ileri sınıflarda öneminin giderek azaldığı belirlenmiştir (Benor ve Leviyof, 1997). Gignac ve Oerman (2001)' in çalışmasında da üst sınıftaki öğrencilerle göre birinci sınıftaki öğrenciler, öğretim elemanında olması gereken özellikler açısından değerlendirme becerisini ilk sırada göstermişlerdir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilerin öğretim elemanını teorik derse hazırlığı, işleyişi ve değerlendirmesinde “çoğu zaman” (X: 3.9-4.3) yeterli buldukları; birinci sınıfların uygulamalı derslere göre teorik dersin hazırlığı, işleyişi ve değerlendirmesine daha yüksek puanlar verdiği görülmüştür.

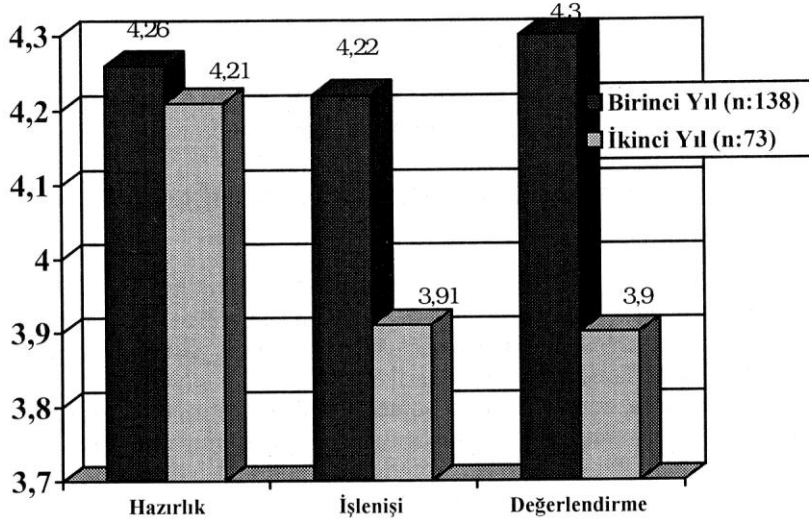
Bu çalışmanın bulgularına dayanılarak, öğretim elemanlarının olumlu yönlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi, birinci sınıflarda uygulamalar için

öğrenci beklentilerinin ayrıntılandırılması, geliştirilen bu ölçeğin rutin kullanılır hale getirilmesi, aynı çalışmanın dört sınıfı içine alacak şekilde genişletilmesi ve farklılıkların gerekçelerini ortaya koyabilecek şekilde çalışmaların sürdürülmesi önerilmektedir.

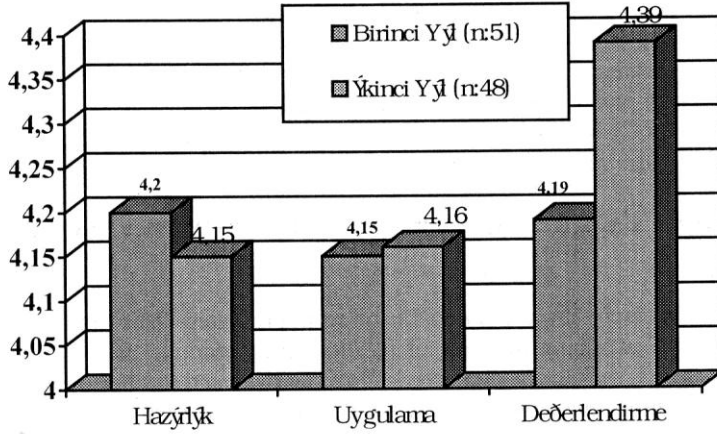
KAYNAKLAR

- Atabek, T., Taşocak, G. (1996). Klinik Eğitimde Farklı Bir Yaklaşım. Türk Hemşireliğinde Yükseköğrenimin 40. Yılı Sempozyumu Kitabı. İzmir Ege Üniversitesi Basımevi. S. 291-299.
- Bayık, A. (1993). Öğrencilerin Hemşire Eğitimcilerde Etkili Eğiticilik Niteliklerini Değerlendirmeleri Üzerine Bir Çalışma. Üçüncü Ulusal Hemşirelik Sempozyumu Kitabı. İstanbul. S. 47-57.
- Benor, D.E., Leviyof, I. (1997). The Development Of Sfudents' Perceptions Of Effective Teaching: The İdeal, Best And Poorest Clinical Teacher İn Nursing, Journal Of Nursing Education, 36, (5), 206-211.
- Erdil, F. (1993). Uygulamalı Meslek Derslerinin Öğrenim Ve Öğretimi: Öğrenci Gözüyle. Üçüncü Ulusal Hemşirelik Sempozyumu Kitabı İstanbul S. 420-430.
- Fadıloğlu, Ç. Ve Ark. (1996). Klinik Eğitim Ve Uygulama İçin Eğitimciler Hangi Özelliklere Sahip Olmalıdır? Türk Hemşireliğinde Yükseköğrenimin 40. Yılı Sempozyumu Kitabı. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi. S.163-171.
- Gignac-Caille, A.M., Oermna, M.H. (2001). Student And Faculty Perceptions Of Effective Clinical İnstructions İn ADN Programs, Journal Of Nursing Education 40, (8), 347-53.
- [Http://Www.Yok.Gov.Tr/Egitim/Raporlar/Egitimdeger/Egitimdeger.Html](http://Www.Yok.Gov.Tr/Egitim/Raporlar/Egitimdeger/Egitimdeger.Html)
- Makarem, S. Ve Ark. (2001). Teaching Effectiveness And Learning Outcomes Of Baccalaureate Nursing Students İn A Critical Care Practicum: A Lebanese Experience, Nursing Outlook, 49, (1), 43-48.
- Oktay, S. (1989). Öğretimin Ve Öğretmenin Öğrenci Tarafından Değerlendirilmesi, Hemşirelik Bülteni, 3,(13), 13-27.
- Orchard, C. (1994). The Nurse Educator And Nursing Student: A Review Of The Issue Of Clinical Evaluation Procedures, Journal Of Nursing Education, 33, (6), 245-251.
- Ulupınar, S. (1998). Öğrenci Ve Öğretim Elemanlarına Göre Öğretmenin Nitelikleri. Uluslararası Katılımlı VI. Ulusal Hemşirelik Kongresi Kitabı. Ankara:Damla Matbaacılık. S. 327-333.
- Veliğlu, P., Pektekin, Ç. (1988). Hemşire Öğretim Elemanları Ve Hemşire Öğrencilerin Uygulamalı Eğitimi Algılamaları. İkinci Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu Kitabı. İstanbul. S. 108-117.
- Willis, M.E. (1997). Link Teacher Behaviors: Student Nurses' Perceptions, Nurse Education Today, 17,(3), 232-46.

Grafik 1. Öğrencilerin Öğretim Elemanının Derse Hazırlığı, İşleyişi ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri (n:211)

Hazırlık t:0.626 P:0.531 İşlenişi t:3.960 P:0.000 Değerlendirme t:3.680 P:0.000

Grafik 2. Öğrencilerin Öğretim Elemanının Uygulamaya Hazırlığı, Uygulayışı ve Değerlendirmesine İlişkin Görüşleri (n:99)

Hazırlık t:0.333 P:0.740 Uygulama t:0.287 P:0.931 Değerlendirme t:0.152 P:0.152